

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemanje pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 11. oktobra 1901.

Politični oddelek.

Občina in njen namen.

(Po Karolu Havličku).

II.

Kaj je namen občine? Odgovorjam: Namen občine je, pripomoči k temu, da vsak posamezni občinar po občini cilj človečanstva lažje in kar mogoče najpopolneje doseže. Občina sama, kakor občina, ne more imeti nikakega cilja, ampak samo posamezni njeni udje imajo vsak svoj namen, svojo nalogo, to je, občina je za občinarje, ne pa občinarji za občino. Popolnoma dovršena ne more biti nikaka občina: kakor človek in vsaka stvar na svetu, je tudi občina sposobna vednega spopolnjevanja. Tudi tega občina ne sme nikdar pozabiti.

Namen občine, natančneje določen, se lahko izrazi v treh besedah: varnost, napredek in svoboda občanov; občina namreč mora nuditi svojim občinarjem kar največ varnosti pred vsakojakim zlom (varnost), mora nuditi kar največ in kar najlažjih sredstev k napredku v dobrem (napredek), ne da bi pri tem omejevala njih svobodo razun v neizogibni potrebi. Kolikor več varnosti, napredka in svobode podaja občina občinarjem, tem popolnejša je.

Dotaknimo se vsake teh treh stvari posebej.

Varnost. Občina ima podajati občinarjem proti vsem škodam kar največ mogoče varnosti: vsako škodljivost ima ali storiti nemogočo in zabraniti jo, ali pa vsaj po mogočnosti omejiti. Občina mora odbijati zunanje in notranje napade, ne sme nikdar trpeti, da bi močnejši slabejšega izsesaval, tlačil. Uradi, v kojih ima vladati dober red, morajo varovati slabšega pred močnejšim. Razume se, da imajo tem manj uradi koga stiskati, kajti: „če sol ne bo slana, s čim bomo solili“? V enem, kakor v drugem oziru občina niti od daleč ne izpolnuje svoje naloge.

Posebno proti različnim nezgodam osode ne podajajo občine svojim občanom najmanjše varnosti in ako jo kje podajajo, godi se to vedno izvanredno in kot izjema. In tako je ravno najkrasnejša stran občinske vzajemnosti zanemarjena. Saj je jedna prvih in najtrdnjša lastnost človeka, da svoje gorje in radost, zlo in dobro deli z drugimi in tako sam sebi in drugim olajšuje nesrečo in pomnožuje srečo. Koliko občinarjev pahne osoda v bedo. Naloga občine je, storiti človeka kolikor mogoče neodvisnega od slučaja. Ta občina v gotovi meri tudi lahko zmore; kajti kjer ne zadostujejo moči posameznega človeka, zadostovala bo sila več združenih ljudij. Delo, pod katerim bi posameznik padel, je združeni moči samo lahka igračka, in škode, katera bi vsakega posameznika uničila, mnogi ne čutijo, ako se razdeli na vse.

Opozoril bi tu na jednako važno nalogo občine, namreč: občina naj prevzame asekuracije proti nezgodam, ognju, povodnji itd. Večina ali bolje vse zavarovalnice so sedaj v rokah posameznih kapitalistov, ki na stroške državljanov, občinarjev, torej tudi občin, bogatijo. Sitnosti pri plačevanju zavarovalnine, pri izplačevanju zavarovanega zneska, nepopolno izplačilo škode in drugo mnoge je združeno s temi zasebnimi zavarovalnicami. — Ali bi ne bilo veliko bolje, prirojeneje, da bi občina sama prevzela vse te asekuracije proti nezgodam? Pričelo se je sicer tudi že v tem pogledu delati, kar nam dokazujejo občinske zavarovalnice za živino; ali to je še-le majhen del velikega vprašanja, ki se mora v tem oziru rešiti. Naloga države, dežele in občine je posvetiti pozornost temu važnemu vprašanju. Boj proti kapitalizmu, rastočem na škodo življenja družega, zahteva to.

Napredek. Če podajajo občine svojim občinarjem malo varnosti proti zlemu, še toliko manj skrbe za napredek v dobrem. Celo človeštvo in vsak posameznik ima namen v vseh ozirih se vedno bolj izpopolnjevati, izobraževati duha in srce. Tu stojimo pri glavni dolžnosti občine pri vzgojevanju mladine t. j. bodočih občinarjev.

Moralno izobrazbo (takožvani karakter) mora vsakemu človeku podati rodbina, vzgled, domača vzgoja, in gotovo je, da vsaj glavno podlago celega svojega nravstvenega mišljenja ima človek od starišev ali od drugih, ki mesto njih skrbje v mladosti zanj. Izobrazbo razuma pa, v različnih znanostih, umetnostih, obrtu itd. pa ne more podati drugi nego občina sama, ali sploh večja družba. Glavna dolžnost občine je tedaj v tem pogledu skrbeti pred vsem drugim za dobro izobrazbo svoje mladine v potrebnih šolah. Izobrazbo mladine in sploh občanarjev smatrati mora vsaka dobra občina za svoj glavni cilj. Prava izobrazba občanov je prvi in neizogibni pogoj prospeha in sreče cele občine.

Svoboda ni morda brezuzdna prostost, ampak samostojnost, prirojena človeškemu duhu. Občina se ne sme brez potrebe mešati v osebne zadeve svojih občanov in jih ovirati v svobodnem občeivanju. Glavna podlaga svobode in sploh dobrega prospeha občine je v vsem javnost. Pravica se ne boji luči.

Naloga in sveta dolžnost vsaka občina, posebno pa občinskih zastopnikov je: skrbeti za vsestransko izboljšanje stanja svojih občin. Predpogoj tega je pa spoznanje občine kot človeške družbe z gotovimi cilji ne v blagor občine kot take, ampak njenih udov, občanov, kar sem že gori omenil.

Ako bode bralec premišljeval o nalogi, cilju občine, dosegel sem svoj namen, ker temu premišljevanju sledila bodi agnoza bolehanja te male človeške družbe in tej izboljšanje v marsikatem gmotnem in npravstvenem oziru.

Priobčil Škapin.

Politični pregled.

Državni zbor je sklican nenavadno zgodaj, namreč na dan 17. oktobra. Očividno je, da namerava vlada prisiliti parlament k rednemu in stvarnemu delovanju, v kolikor je to seveda v vladnih močeh. V to svrhu se je postavila na dnevni red prve seje razprava o proračunu. dalje pa hoče vlada predložiti parlamentu celo vrsto takih reform, ki jih javno mnenje že davno zahteva. Tako predloži vlada zakon o reformi tiskovnega prava. S to reformo se hoče odpraviti objektivno postopanje in dovoliti kolportajo a s pogojem, da žaljenja časti naj bi se odvzela porotnim sodiščem in naj bi se odkazala rednim sodnikom. Za to zadnjo določbo bo pač težko dobiti večino v parlamentu. Nadalje se predloži zakon glede trgovine z žitom. S tem zakonom naj se takozvana termin-kupčija na žitni borzi utesni v korist kmetu, ki bi potem v večji meri zamogel vplivati na cene poljskih pridelkov, katere cene določajo sedaj spekulanti na žitni borzi. Tudi se predloži zakon za pospeševanje zgradbe cenjenih stanovanj za delavce in končno zakon proti pijančevanju. Tak zakon je bil sklenjen za Gališko in za Bukovino že pred več leti, sedaj pa naj se raztegne tudi na vse druge države. Ali se posreči vladni namen, s temi predlogami preprečiti narodnopolitiške boje, to je jako dvomljivo, ker tako Čehi kakor Nemci ubirajo vse bolj radikalne strune. Koj začetkom zasedanja pride do zanimive praske radi volitve prvega podpredsednika. Prade je odstopil, Čehi zahtevajo naj se po parlamentarnem običaju izvoli drugi podpredsednik dr. Žaček prvim podpredsednikom. Nemci s tem seveda niso zadovoljni, a se niti med seboj ne morejo zjediniti. Volitev

podpredsednika utegne postati jako interesantna epizoda, ki bo imela tudi svoj politični pomen. Odložili bodo seveda Poljaki, ki se doslej v tem oziru drže jako rezervirano.

Državnozbornske volitve na Ogrskem so sedaj končane. Vršile so se še dosti mirno. Bilo je sicer tod in tam krvavih pobojev, več ljudi je volitve plačalo s svojim življenjem, a tako hudo vender ni bilo, kakor druga leta. Izid volitev je za vlado ugoden. Vladna ali liberalna stranka je sicer izgubila 30 mandatov, padel je celo stari Koloman Tisza, a vzlic temu ima stranka še vedno skoro dvetretjinsko večino v zbornici. Kossuthova stranka je razmeroma močno narasla in bo v novem parlamentu najmočnejša opozicijska stranka. Štela bo okrog 70 mož. Značilno je, da takomenovana katoliška ljudska stranka ni mogla pri volitvah doseči skoro nobenih uspehov, dasi se je dolgo govorilo, da bo ta stranka strmoglavila sedanji sistem. Tudi Slovani so dobili nekaj mandatov. Slovaki so jih dobili štiri. Srbi jednega. Na Reki so bili Lahi poraženi. Zmagal je Madjar, grof Batthyanyi, a le ker so mu priskočili Hrvati na pomoč. Zmaga madjarskega kandidata je dala povod velikim demonstracijam in izgreodom.

Italija. — Lahi v Italiji in zunaj Italije so močno nezadovoljni z izidom afere zavoda sv. Jeronima v Rimu. Pogajanja mej dunajsko in rimsko vlado so imela ta uspeh, da ostane ta zavod Hrvatim in da se uredi kot kolegij. Sicer se to ni izrecno preciziralo, ali zgodi se tako. Italijanska vlada je že odstavila svojega upravitelja zavoda sv. Jeronima in na njegovo mesto je stopil kot upravitelj legacijski svetnik pri avstrijskem poslanstvu v Rimu grof Coronini, kateri je tudi že vse ukrenil kar treba, da se uredi zavod tako, kakor je papež odredil.

Francija. — S 1. oktobrom je potekel rok, v katerem so morale katoliške kongregacije prositi za avtoriziranje, to je, za bivanje v deželi. Zgodilo se je nekaj, česar nihče pričakoval ni. Na stotine kongregacij se je namreč podvrglo „framasonski“ vladi. Druge kongregacije, pred vsemi jezuitski red, so že zapustile Francijo in se razkropile na vse strani. Vlada bo zdaj konfiscirala imetje vseh teh kongregacij, ki niso zaprosile avtoriziranja.

Vojna v južni Afriki. — Kitchener se pripravlja na veliko nalogo: zajeti Botho, ki je baje obkoljen z angleškimi četami. General Lyttleton hoče Botho ujeti, toda angleški listi izražajo že danes bojazen, da se bodo Buri razpršili na majhne čete in ušli. To se bržčas tudi zgodi. Ker nameravajo Buri udreti od zahodne strani v Natal, je poslal Kitchener močne oddelke na mejo. Kitchener zahteva novih in močnih oddelkov jezdecov, da nadomeste utrujene. Vsak mesec zahteva, da naj se mu pošilja po 8000 novih konj. Burski poveljnik Pretorius je bil baje v nekem boju ob Sterkstroomu smrtno ranjen. Ujet je najmlajši sin drž. tajnika Reitza in nečak generala Emmeta. Blizu Corneliji je bilo ujetih 22 Burov, radi česar so v Londonu sila veseli. Kitchener javlja sedaj že vsakega Bura in vsako mulo, ki pade Angležem v pest. Tako imajo Angleži vsak dan malo tolažbe. Toda iz Londona poročajo, da se nezadovoljnost radi brezkončnosti vojne širi po deželi bolj in bolj. Vsi stanovi so nezadovoljni, in vladi se opozicija v parlamentu množi. Položaj Salisburyja postaja resen.

Obrtnija.

Poslopje obrtnih šol v Ljubljani.

(Konec.)

Stanovanje ravnatelja in šolskega sluge imata posebno uhoda. Vender pa stanovanje ravnatelja je v pri-